

Reportaasi

B

LUONNOLLISEN LÄHELLÄ. Juuso Joonan mielestä luonnon tarkkailu on viljelijän työssä parasta ja tärkeintä. Oikeasti tehokkaan viljelyn on isännän mukaan oltava ekologisesti kestävä, mutta liian monet maanviljelijät ovat konemiehiä, joita ei kiinnosta viljelyn biologinen puoli.

Pintaa syvemmälle

Tyynelän tilalla vaihdettiin ekologisiin viljelymenetelmiin, koska ryöstöviljelty pelto sanoi sopimuksen irti. Isännän mukaan sama on muillakin edessä, ennemmin kuin myöhemmin.

Joutseno

Laura Ojanen
laura.ojanen@kauppalehti.fi
Tiina Somerpuro, kuvat
tiina.somerpuro@kauppalehti.fi

Reportaasi

Tyynelän tilan isäntä kävelee rypsipelloillaan ja hymyilee tyytyväisenä. Jes, kylläpä maa näyttää kuohkealta. Juuso Joona näkee mullan alta pilkistävissä pikkuruisissa vihreissä lehdissä jo pellon, joka ensi toukokuussa huojuu kultaisena. Siitä saadaan ensimmäinen tilalla itse puristettu öljy. Luomuöljy.

Joona on kasvukautta vaille luomuviljelijä. Ensi vuonna tilan koko tuotanto saa virallisen sertifiointin. Ruis, kaura, vehnä, herneet, härkäpavut, tattari, rypsi - kaikkien pakkauksiin painetaan punainen leppäkerttu.

Multakokkareen alta löytyy rypsinlehti, jota espanjansiruetaana on rouskaissut. Juuso Joona ei ole huolissaan. Vieraslajina saapunut etana nautti viime vuonna koko rypsisadon pilalle, ja nyt isännällä on torjunta-aineet valmiina. Kalkkia ja tuhkaa. Niillä torjui Tyynelän tuholaisia jo 1940-luvulla **Aukusti Laakko**, Joonan isoisoisä. Ei myrkyillä.

Joona on pettynyt siihen, että Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ajaa öljykasvien tuholaisriesan ratkaisuna yksinomaan kemiallisia torjunta-aineita.

”MTK ei täysin edusta minua viljelijänä.”

JOONA haluaa ravistella termiä tehotuotanto. Hän sanoo jopa olevansa tehotuotannon kannattaja. Se, mitä Suomen pelloilla on tehty sotien jälkeen vihreästä vallankumouksesta lähtien, on hänen mukaansa kuitenkin kaikkea muuta kuin tehokasta.

1960-luku toi pelloille torjunta-aineiden lisäksi epäorgaaniset lannoitteet ja suuremmat koneet. Sadot kolminkertaistuivat, mutta pitkään jatkunut yksipuolinen viljely on köyhdyttänyt maita. Teollisuudenmaista maataloutta seuraa varjon lailla myös energiavarojen ehtyminen. Keinolannoitetyypen raaka-aineena käytetään venäläistä maakaasua. Kotimainen lannoitefosfori on sekin uusiutumaton luonnonvara. Yksipuolisesta viljelystä tiivistyneen maan muokkaukseen tarvitaan myös runsaasti öljyä.

Tyynelän isännän mukaan viljelijät voivat sopeutua luonnonmukaisempiin menetelmiin pikkuhiljaa, tai lopulta pakon edessä. Varmaa on se, ettei luontoa vastaan voida taistella loppumisiin.

”Nyt viljely perustuu kemiaan, ja ekologiaa käytetään vain vähän apuna. Asian pitäisi olla toisin päin. Luonnonmukainen ei tarkoita välttämättä sertifoitua luomua, mutta tuotannon perustan on muututtava kestäväksi.”

Joona kertoo huvittuneena, kuinka monipuolista ja luonnon monimuotoisuutta vaalivaa viljelyä on alettu kutsua muodikkaalla termillä polyfarming. Ikään kuin tuhansia vuosia vanhat viljelytavat olisivat hieno, moderni keksintö. Muutoksessa ei olekaan kyse uudistuksesta, vaan paluusta ruuantuotannon juurille.

”Tehokkuudesta puhutaan usein määränä. Se on väärin. Tehokkuutta pitäisi mitata kate-tuotolla ja ravinne-, energia- ja hiilitasella.”

TYYNELÄN tilalla luomuun päädyttiin kuin vahingossa. Vuosituhannen alussa pellot eivät enää jaksaneet tuottaa. Yksipuolisen viljelyn raja tuli vastaan.

”Tilalta lähti laiduntava karja 80-luvun lopussa, ja sen mukana laitumen tuomat ravinteet. Maa tiivistyi, vilja kuoretti eikä itänyt. Ryöstöviljelyhän se oli.”

Viljelytapa oli pakko muuttaa ekologiseen suuntaan. Vuoroviljelyä, kevyempää maanmuokkausta, kasvukunnon elvyttämistä vähitellen. Sitten oltiinkin jo niin lähellä luomua, että raja kannatti ylittää.

Talon vieressä avautuvan peltoaukean ensimmäisellä loholla kaura tuoksuu kypsänä. Korsien alla koko pellon alalla levittäytyy rehevä nurmimatto. Valkoipila kasvaa kauran kanssa sulassa sovussa, parantaa maan laatua ja torjuu rikkakasveja. Kaurapelto on käynyt läpi prosessin, jossa viljan kanssa vuoroteltu nurmi tuo pikkuhiljaa lahottajat, pieneliöt ja ravinteet takaisin pellon luonnonlisänsä kiertoon. Tämän lohkon sato on jo luomua.

Elpyminen on kuitenkin kesken. Vaikka luomumerkit myönnetään kahden vuoden siirtymävaiheen jälkeen, Joona laskee, että

MONIMUOTOISUUTTA. Tyynelän tiluksilla on perinnebiotooppi suomenlampaiden metsälaitumena. Alue ylläpitää tilan monimuotoisuutta ja kätkee huomaansa suojellun kukan, purtojuuren. Syksyn tullen kymmenestä lampaasta pari teurastetaan perheen ruuaksi.

PUHTIA PUUSTA. Metsäteollisuuden sivutuotteena syntyy jätetuokuitua, joka sopii erinomaisesti luomupellon maanparannusaineeksi.

SYVÄKUOHKEUTTAJA. Sinimailasen paa-lujuuri työntyy syvälle peltoon ja kuohkeuttaa yksipuolisesta viljelystä tiivistyneen pellon. Viherlannoitus antaa maalle myös ravinteita ja on tärkeä menetelmä luomuviljelyssä.

peltojen biologinen siirtymä kestää vielä kymmenen vuotta. Vasta sitten kasvukunto on parhaimmillaan.

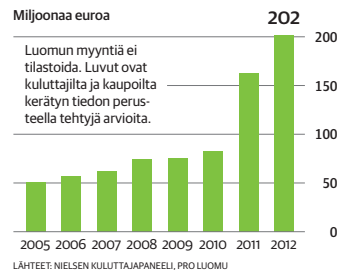
”Nyt maksetaan takaisin velkaa, joka maalta on otettu. Prosessi on hitaampi kuin odotin, mutta aina kun pellossa näkyy elpymisen merkkejä, se antaa toivoa.”

Joona ei syytä peltojen köyhdyttämisestä edellisiä sukupolvia, vaan järjestelmää. Sotien jälkeen työn raskaan raatajille kemian saapuminen pelloille oli kuin armarhdus. Seurauksia vain ei otettu huomioon.

TÄLLÄ hetkellä Tyynelän tilan peltoalasta puolet tuottaa satoa. Sittenkin kun tilan kaikki sata hehtaaria saadaan jälleen kasvukuntoon, kolmannes alasta on jatkuvasti viherlannoituksessa keräämässä ravinteita. Hukkaan tämä ala ei mene silloinkaan. Joonan suunnitelmassa on biokaasureaktori, jolla peltojen niitotomassoista tuotettaisiin tilan energia.

Joona suhtautuu intohimoisesti mutta rennosti siirtymäkauden haasteisiin. Hänen mielestään liian monet viljelijät odottavat luomun vaihtamisen tapahtuvan yhdessä yös-

Luomumarkkinat Suomessa

Luomun myyntiä ei tilastoida. Luvut ovat kuluttajilta ja kaupoilta kerätyn tiedon perusteella tehtyjä arvioita.

Tyynelän tila

Sijainti: Etelä-Karjalan Joutsenosssa Aholan kylässä.

Tila: Viljeltyä peltoa on sata hehtaaria ja metsää 40 hehtaaria. Tyynelän koko tuotanto on ensi vuodesta lähtien sertifoitua luomutuotantoa.

Isäntä: Nykyinen isäntä Juuso Joona on tilan perustajan tyttären tyttären poika. Tila on ollut suvulla vuodesta 1943.

sä. Luonnolle ei anneta aikaa. Viljelijät ottavat paineita siitä, mitä kyläyhteisö ajattelee, kun pellot ovat nurmella eivätkä tuottamassa.

”Huonolta pelolta ei tule satoa, se on selvä. Kasvukyvyn palautuminen ja uuden opettelu on hidasta. Moni tuttuikin viljelijä on poltanut itsensä loppuun, kun ei ole halunnut vaihtua laiskalta naapurien silmissä.”

Ei Tyynelän isäntäkään syntynyt luomuintoillijaksi. Vielä muutama vuosi sitten Joona suhtautui luomuviljelyyn hyvin epäilevästi. Hän ajatteli niin kuin nyt ajattelevat ne, joiden pään hän mielusti kääntäisi: ne, jotka sanovat luomuviljelyn olevan tehotonta.

Kaiken muutti alan opiskelu Wienissä. Itävallassa Joona näki, millaista ammattitaitoinen luomuviljely oikeasti on. Ja mitä tieto voi saada aikaan.

ASiantuntemusta, sitä viljelijät tarvitsevat Joonan mukaan lisää. Niinpä hän järjesti parin muun isännän kanssa keväällä koulutusjakson, joka nimettiin kokonaisvaltaisen tilanpidon kurssiksi. Kurssi keräsi pulpettiin 40 viljelijää ja oli Suomessa ensimmäinen laatuaan.

Luomutuotanto Suomessa

Luomuviljeltyä peltoalaa: Noin 198 000 hehtaaria (2012), kasvu edellisvuoteen 7 prosenttia. 8,7 prosenttia kaikesta viljelyalasta on luomua. Luomun osuus viljellystä peltoalasta on suurin Kainuussa (23 prosenttia) ja Ahvenanmaalla (22,2 prosenttia). Pienin se on Hämeessä (4 prosenttia) ja Satakunnassa (4,6 prosenttia).

Luomutiloja: 4 260 (2012), eli 7,2 prosenttia kaikista tiloista.

Tilojen koko: Luomutilat ovat keskimäärin noin 15 prosenttia tavanomaisia tiloja suurempia. Luomutilojen keskkoko oli 48 hehtaaria vuonna 2012.

Luomutuotteiden markkinaosuus: 1,6 prosenttia (2012), eli 202 miljoonaa euroa. Noin 60 prosenttia Suomessa myydyistä luomutuotteista on kotimaisia. Maito on ostetuina luomutuote.

Luomuviljelyn periaate: Käyttää valmistusmenetelmiä, jotka eivät ole haitallisia ihmisten, eläinten, kasvien tai ympäristön hyvinvoinnille ja terveydelle. Kasvukykyä parannetaan eloperäisillä lannoitteilla sekä monivuotisella viljelykierrolla, jossa eri kasvilajeja vuorotellaan.

LÄHTEET: EVIRA JA PRO LUOMU

TUTKIVA KOKEILIJÄ. Maanviljelijä Juuso Joona ei tyydy tekemään samoin kuin muut. Isäntä kokeilee tilallaan ekologistia viljelymenetelmiä ja jakaa niiden onnistumisesta tietoa muillekin. Eräästä kokeilusta on työn alla myös väitöskirja.

Tiedosta tuli tilan tuote

Laura Ojanen
laura.ojanen@kauppalehti.fi

”Usein on pakko tehdä itse, jos haluaa asioita eteenpäin”. Tämän **Juuso Joona** on oppinut urallaan maanviljelijänä. Ajatus on johtanut siihen, että Tyynelän tilan tuotteiden joukkoon kuuluu tietoa.

Tyynelän pellolla kulkee traktori ja sen perässä jankkuri, joka kuohkeuttaa maata syvältä. Sen jälkeen ravinteita tuovan viherlannoitusnurmen juuret pääsevät tunkeutumaan oikein syväälle maahan. Tämä syväkuohkeutus on yksi viljelymenetelmistä, joita Joona tällä hetkellä kokeilee tilallaan.

Hän on ensimmäisiä syväkuohkeuttajia

Suomessa. Isäntä tutkii ja kokeilee asioita, joita kukaan muu ei kokeile.

”Maanviljelyn tutkimus ja koulutus on tuvat pahasti. Maatalouskauppa ja agribusiness käyttävät tätä hyväkseen tarjoamalla ongelmiin aina vain raskaampia koneita ja lisää kemiallisia tuotteita.”

Eräs kokeilu meni pari vuotta sitten niin pitkälle, että Joona perusti sitä varten yrityksen. Hän ostaa firmansa kautta jätteenkäsittelyä metsäyhtiöiltä ja levittää sen maanparanteeksi pelloille. Puukuitu nappaa peltoon istutettujen tystemäkasvien tuottaman typen ja palauttaa sen takaisin peltoon, jottei se vapaudu harakoille.

Joona periaatteena on, että tieto kuuluu kaikille. Hän jakaa aktiivisesti kokei-

lujensa tuloksia kirjoittamalla artikkeleita alan lehtiin ja järjestämällä peltonpienar-tapahtumia, joissa viljelijät näkevät menetelmät käytännössä.

Pioneerin opit ovat keränneet jo kannattajia, ja isännän puhelin on soinin. Syväkuohkeuttajia on Suomessa jo useampi. Puukuitua Joona voi yrityksensä avulla myydä myös muille maanviljelijöille, joiden olisi muutoin vaikea saada kuitua tehtaalta.

Joona tekee jätebiomassojen käytöstä väitöskirjaakin Helsingin yliopiston maataloustieteiden laitokselle. Kaikesta tutkimisesta huolimatta Joona kokee vahvasti olevansa maanviljelijä eikä tutkija.

”Luonnon tarkkailu on vain aina ollut minusta se viljelyn kivoin työ.”

Joona oli yllätynyt siitä, kuinka yksinkertaista jotkin asiat on korjata.

”Viljelijät esimerkiksi sanovat usein, että kauppa vie kaiken. Valitusten takaa paljastuu monesti viljelijä, joka myy koko sadon samalle kaupalle eikä kilpailuta mitään. Koska isäkin teki näin, ja isoisä.”

Maanviljelijätkään eivät ole syntyjään yrittäjiä, ja koulutus ja neuvonta on Joonan mukaan aliarvostettu maatalouden menestyksessä. Luomuun suhtautumisessa pätee sama pulma.

”Viljelijät ovat usein konemiehiä, joita ei luonnostaan kiinnosta viljelyn biologinen puoli.”

ISÄNTÄ katselee tyynenä suurta rikkaruohoista peltoaluetta, joka ei ollutkaan vielä valmis luomuherneen viljelyyn. On normaalia, ettei luomupelloista saa välittömästi täyttä tuottoa, ja siirtymäajan toimeentulo on perusteltu huoli. Peltoa on viljeltävä luonnonomaisesti kahden tai kolmen vuoden ajan, mutta tuotteita ei saa vielä myydä luomuna. Siirtymäajalle saa tukea, joka on tosin Suomessa

”Tukien laskeminen kasvattaisi sadon merkitystä, ja se motivoisi viljelijöitä kehittämään ammattitaitoaan ja tehostamaan tuotantoaan.”

Juuso Joona

pienempää kuin monissa Euroopan maissa.

EU-tuet. Se on taikasana, jota ilman maataloudesta ei tänä päivänä voida puhua. Tukea saa tavanomaisesta maanviljelystä noin 500 euroa hehtaarialta, luomusta 140 euroa enemmän.

Joonan mielestä tukia pitäisi leikata. Perustelut: tuet passivoivat viljelijöitä, nostavat tuotannon hintoja ja valuvat usein väärin paikkoihin, kuten maanvuokraajille ja maatalouskaupalle.

”Tukien laskeminen kasvattaisi sadon merkitystä, ja se motivoisi viljelijöitä kehittämään ammattitaitoaan ja tehostamaan tuotantoaan. Osa viljelijöistä putoaisi kyydistä, mutta jäljelle jäisivät osaavat ja oikeasti innostuneet viljelijät, jotka hyötyisivät ilmapiirin muutoksesta.”

Tukien leikkaus nostaisi kuluttajahintoja, mutta Joonan mielestä me maksamme nyt ruuasta liian vähän. Hintoihin pitäisi lisätä tuotannon ulkoisvaikutukset.

”Kemian perustuva tuotanto on yhteiskunnallisesti kallimpaa kuin ekologinen viljely, sillä kemian aiheuttamat ympäristöhaitat maksetaan jälkikäteen veroina. Ruoka on selvästi

liian halpaa, kun siitä jopa puolet on hävikkiä.”

UNIONIN ajama tilakokojen raju kasvu on sekin johtanut Joonan mukaan tehottomuuteen, vaikka tavoite on ollut päinvastainen. Alle kolmen hehtaarin tilat eivät saa EU:n maataloustukia, mutta juuri ne ovat Joonan mukaan monesti tehokkaimpia, tuottavat eniten ihmisruokaa ja työllistävät paremmin kuin suurtilat.

”Väkisin kasvatetut tilat ovat kartalla usein kuin haulikolla ammuttuja. Ei voida puhua tehokkuudesta, jos viljelijän on ajettava kymmeniä kilometrejä pelloille. Viljelijä ei ehdi tarkkailla peltojaan riittävästi, jolloin töissä ollaan herkästi väärään aikaan. Tai joudutaan turvautumaan kemiaan.”

Joona ehdottaa, että tukia maksettaisiin tulevaisuudessa esimerkiksi sen perusteella, kuinka paljon hiiltä viljelijä sitoo maahan. Tyynelän isäntä uskoo näin käyvänkin. Hän uskoo, että parinkymmenen vuoden päästä luomun viljelyosuus on noussut 30 prosenttiin, ja että muu tuotanto perustuu valtaosin ekologisiin menetelmiin.

Niin kuin siihen kalkkiin ja etanoihin. ■